بسم الله الرحمن الرحيم

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓު
ދިވެހިރާއްޖެ

ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތް

- **ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު:** 2024/HC-A/07
- **އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް:** ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް
- **އިސްތިއުނާފަށް ޖަވާބުދޭ ފަރާތް:** ނެތް
- **މައްސަލައިގެ ބާވަތް:** ރަޖިސްޓްރާރުގެ ނިންމުން އަލުންބަލައި ނިންމިގޮތް

މައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލިސް:

ފަނޑިޔާރު ހުސައިން ޝަހީދު
ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ޝަރީފް އަބްދުالله
ފަނޑިޔާރު އަބްދުލްޚާލިދު ހުސައިން

ނިމުން ތާރީޚް: 27 ދުލްޙިއްޖާ 1445
03 ޖުލައި 2024

ހައިކޯޓުގައި މައްސަލަ ރަޖިސްޓްރީ ކުރެވުނު ތާރީޚް: 27 ޖުމާދަލްއާޚިރާ 1445
09 ޖަނަވަރީ 2024

އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު ނިންމުން:

- **ނަންބަރު:** 145/RNM/2023/36
- **ނިންމި ކޯޓު:** ރ.މަޑުއްވަރީ ކޯޓު
- **ބާވަތް:** ރަޖިސްޓްރާރުގެ ނިންމުން އަލުންބަލައި ނިންމައިދެއްވުން
- **ހުށަހެޅުނު ތާރީޚް:** 21 ސެޕްޓެމްބަރު 2023
- **ނިންމުނު ތާރީޚް:** 03 އޮކްޓޫބަރު 2023

އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް
ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް
ތަމްސީލުކުރި ފަރާތްތައް:
އިބްރާހިމް ނާސިފް
އިނާ މޫސާ
ޙުސައިން ސާޖި

ޖިނާއީ- ރަޖިސްޓްރާރުގެ ނިންމުން އަލުންބަލައި ނިންމައިދެއްވުމަށް- [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] "ދިފާޢު [illegible] [illegible]" [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ޝަރީޢަތުގައި ދިފާޢުން ޙާޟިރުވި ފަރާތް: (މި ދަޢުވާގައި ޝަރީޢަތުގައި މުޙައްމަދު ސަލީމް ޢަބްދުﷲ އަދި ޝަރީޢަތުގައި އަބްދުލްމަޖީދު ދިފާޢުން ޙާޟިރު [illegible])

މައްސަލައިގެ ތަފްޞީލު

1. ސ.ހިތަދޫ، [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ބާރު ހިންގުމުގެ [illegible] ދަޢުވާ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުން 2023 ސެޕްޓެމްބަރު 05 ވަނަ ދުވަހު ކްރިމިނަލް ކޯޓަށް ހުށަހެޅުމުން[1]، ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ރަޖިސްޓްރާރ އެ މައްސަލަ ބަލައިގަނެފައި ނުވެއެވެ.[2]

2. ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ރަޖިސްޓްރާރގެ އެ ނިންމުން މުރާޖަޢާ ކުރުމަށް ހުށަހެޅުމުން ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ [illegible] ނިންމާފައިވަނީ ރަޖިސްޓްރާރގެ ނިންމުން ބާޠިލުކޮށް، އެ މައްސަލަ އަލުން ބަލައިގަންނަންޖެހޭ މައްސަލައެއް ނޫން ކަމަށެވެ.[3]

3. މި [illegible] [illegible] ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ރަޖިސްޓްރާރގެ ނިންމުން ބާޠިލުކޮށް، އެކޯޓުގެ [illegible] ނިންމާފައިވާ ނަންބަރު 145/RNM/2023/36 ނިންމުން (ރަޖިސްޓްރާރގެ ނިންމުން [illegible] [illegible]) އިސްތިއުނާފު ކުރުމަށް އެދި ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ ފަރާތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓަށް ހުށަހެޅުމުން ބަލާ މައްސަލައެވެ.

4. މި މައްސަލައާ [illegible] އިސްތިއުނާފު [illegible] [illegible] [illegible].

---

[1] ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުގެ ނަންބަރު 936/2023/CRC/258 ފޯމު

[2] ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-L(RN)/2023/48 ރަޖިސްޓްރާރގެ ނިންމުން

[3] ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145/RNM/2023/36 ނިންމުން

ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ [illegible] ނިންމުން

"...މިމައްސަލައިގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] ސ. [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]" [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ދިރިއުޅޭ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުގެ ނަންބަރު 196-A1/145/2023/571 (05 ސެޕްޓެމްބަރު 2023) ސިޓީގައި [illegible]. ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު) ގެ 171 ވަނަ މާއްދާއަށް ރިޢާޔަތްކޮށް، މި ކޯޓަށް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކޯޓަށް [illegible]، ކޯޓަށް [illegible] [illegible] [illegible]. ކޯޓަށް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު) ގެ 171 އާއި 172 ވަނަ މާއްދާ [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].[4]"

[illegible] ނިންމުން އަލުން ބަލައި ނިންމި ނިންމުން

5. ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ [illegible] ނިންމުން [illegible] [illegible]، ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

"2023 ސެޕްޓެމްބަރު 05 ވަނަ ދުވަހު ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުގެ [illegible] ނަންބަރު 936/2023/CRC/25S [illegible]، ސ. [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible]

---

[4] ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-L(RN)/2023/48 [illegible] ނިންމުން

މިކަން ދިރިއުޅޭ އެޑްރެހެއްގެ ގޮތުގައި ދަށު ކޯޓުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ ހ. ފްލެޓް. އެހެންނަމަވެސް ފްލެޓުގައި ދިރިއުޅޭ ފަދަ އެޑްރެހެއް ދަށުކޯޓުގައި ބަޔާންކޮށްފައި ނުވެއެވެ. [illegible] ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދުގެ 97 ވަނަ މާއްދާގައި، ދަށުން ހުށަހަޅަންވާނީ، އެ ގަވާއިދުގެ ޖަދުވަލު 30 ގައިވާ ފޯމުތަކުން ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. އެ ފޯމުން [illegible] ދަށު ކޯޓު [illegible] މިކަން އަދި އެޑްރެސް [illegible] [illegible].

މީގެ އިތުރުން، ދަށު ކޯޓު [illegible] [illegible] އަދި އެޑްރެސް [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible]، ދަށު ކޯޓު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، ފޯން [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] ފޯން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

އަދި، [illegible] ޖެނެރަލްގެ [illegible] [illegible] ދައުވާ [illegible]، ދަށު ކޯޓު [illegible] [illegible] [illegible]، އެ [illegible] ފޯން [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] ފޯން [illegible] [illegible] ފޯން [illegible] [illegible]، [illegible] ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދުގެ 70 ވަނަ މާއްދާއަށް [illegible].⁵ [illegible]، އެ މާއްދާގައި ދަށު [illegible] [illegible] ފޯން [illegible] [illegible] ފޯން [illegible] [illegible]، އެ [illegible] [illegible] އެ ގަވާއިދުގެ ޖަދުވަލު 24 ގައިވާ [illegible] ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. އަދި އެ ޖަދުވަލުން [illegible]، އަދި ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު) ގެ 171 ވަނަ މާއްދާއަށް [illegible]، ދަށު [illegible] ފޯން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

---

[5] [illegible]

ދަޢުވާ ލިބޭ ފަރާތް [illegible] ކޯޓަށް ހާޒިރުކުރުމަށް އަމުރު [illegible]، އެފަރާތަށް [illegible] [illegible] ކޯޓަށް ހާޒިރުވުމުގެ އަމުރު [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދުގެ 76 ވަނަ މާއްދާއަށް ބެލުމުން އެނގެއެވެ.

ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ ފަރާތުން [illegible]، ކޯޓަށް [illegible] [illegible] [illegible]، ދަޢުވާ ލިބޭ ފަރާތް ކޯޓަށް [illegible] ކޯޓަށް [illegible]، [illegible] ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ [illegible] [illegible] [illegible] ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދުގެ [illegible] [illegible] [illegible]. އަދި އެ [illegible] [illegible] [illegible] ކޯޓަށް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible].“[6]

އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާތައް

6. ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު: 145/RNM/2023/36 ޤަޟިއްޔާގެ ނިންމުން އަލުންބަލައި ނިންމި ނިންމުން އިސްތިއުނާފުކުރަމުން ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ ފަރާތުން އަންނަނިވި 02 (ދޭއް) ނުކުތާ ހުށަހަޅާފައި ވެއެވެ.

- **ފުރަތަމަ ނުކުތާ އަކީ:** ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު: 145/RNM/2023/36 "ޤަޟިއްޔާގެ ނިންމުން އަލުންބަލައި ގޮތެއް ނިންމުން" (03 އޮކްޓޫބަރު 2023) ނިންމުމަކީ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 17 ވަނަ މާއްދާއާއި، 20 ވަނަ މާއްދާއާއި، 51 ވަނަ މާއްދާގައި

---

[6] ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145/RNM/2023/36 ނިންމުން

ބަޔާންކޮށްފައިވާ ހައްޤުތަކަށް އުނިކަން އަންނަގޮތަށް ނިންމާފައިވާ ނިންމުމެއް ކަމަށް ބުނެ ފާހަގަކުރި ނުކުރެވެއެވެ.

- **ދެވަނަ ނުކުތާ އަކީ:** ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު: 145/RNM/2023/36 "ރަޖިސްޓްރާރުގެ ނިންމުން އަލުންބަލައި ގޮތެއް ނިންމުން" (03 އޮކްޓޫބަރު 2023) ނިންމުމަކީ، ޤާނޫނު ނަންބަރު 4/2011 ([illegible] ޤާނޫނު) ގެ 15 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާއި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 143 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާ ޚިލާފަށް ނިންމާފައިވާ ނިންމުމެއް ކަމަށް ބުނެ ފާހަގަކުރި ނުކުރެވެއެވެ.

[illegible]

7. މިއިސްތިއުނާފީ ނުކުތާތަކާ ގުޅިގެން [illegible] "homeless" [illegible] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 17 ވަނަ މާއްދާ، 20 ވަނަ މާއްދާ އަދި 51 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފު ކަމަށެވެ.

8. މީގެ އިތުރުން [illegible] ޤާނޫނުގެ 15 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) [illegible]

[illegible]

[illegible] ކަމަށެވެ. އެއީ [illegible] ކަމަށެވެ. [illegible]

[illegible] ސުޕްރީމް ކޯޓުން [illegible]

ވެސް، [illegible] ކޯޓުން މި [illegible]

[illegible] ކަމަށެވެ. [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

9. [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

10. [illegible]

[illegible]

[illegible]

އިސްތިއުނާފީ ފުރަތަމަ ނުކުތާއާމެދު [illegible] [illegible]

11. އިސްތިއުނާފީ ފުރަތަމަ ނުކުތާއަކީ އިސްތިއުނާފުކުރެވިފައިވާ ކޯޓުގެ ނިންމުމަކީ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 17 ވަނަ މާއްދާ، 20 ވަނަ މާއްދާ އަދި 51 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފަށް ނިންމާފައިވާ ނިންމުމެއް ކަމަށް ބުނެ ފާހަގަކުރި ނުކުތާއެވެ.

12. ޤާނޫނުއަސާސީގެ 17 ވަނަ މާއްދާއަށް ބަލާއިރު، އެ މާއްދާގައި އަސާސީ ޙައްޤުތަކާއި މިނިވަންކަން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ތަފާތުކުރުމެއް ނުވާނެކަން ބަޔާންކޮށްފައިވާ މާއްދާއެކެވެ. އަދި ޤާނޫނުއަސާސީގެ 20 ވަނަ މާއްދާއަކީ ޤާނޫނުގެ ކުރިމަތީގައި އަދި [illegible] [illegible] ޤާނޫނު [illegible] ކޮންމެ މީހަކަށްވެސް [illegible] [illegible] ޤާނޫނީ ރައްކާތެރިކަން ލިބިދިނުމުގައިވެސް [illegible] [illegible] ތަފާތުކުރުމެއް ނެތި ހަމަހަމަކަން ލިބިދޭންޖެހޭކަން ބަޔާންކޮށްފައިވާ މާއްދާއެކެވެ. މިގޮތުން އެ [illegible] [illegible] [illegible] ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާއަށް ބަލާއިރު، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ބަޔާންކޮށްފައިވާ މާއްދާއެކެވެ. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައި ވެއެވެ.

13. މި ނުކުތާއާ ގުޅިގެން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، މައްސަލަ [illegible] ސަބަބުން ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރާ އަވަސް ޝަރީޢަތެއް ލިބުމުގެ ޙައްޤުން [illegible] [illegible] [illegible] ކަމަށެވެ. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކަމަށެވެ.

14. މި ނުކުތާގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ނުވަތަ އެ އަސާސީ ޙައްޤު ދިފާޢުކުރުމުގައި ތަޙްޤީޤުކުރުމުގެ ގޮތުން ޝަރީޢަތަށް ހުށަހެޅުމަށް ކުރިން ބަލާ މި ނުކުތާއަށް ބަލާއިރު ކުރިން އެންމެ ފުރަތަމަ ގޮތް ކަނޑައަޅައިދިނުމަށްޓަކައި ޤާނޫނީ ވަކީލަކު ދިފާޢުގެ ފަރާތުން ބަޔާންކުރާ "ދިފާޢުލިބޭ ޙައްޤު" އަށް ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރާ އަސާސީ ޙައްޤުތައް ދިނުމުގެ މުޙިއްމުކަމާއި ތިން ބާވަތަކަށް ބަހާލެވިދާނެ ނަމަވެސް ޤާނޫނީ ވަކީލަކު ހޯދުމުގެ ޙައްޤު ލިބިދޭ ގޮތް ބަޔާންކުރުމުގެ ކުރިން ނުވަތަ އެ ދިފާޢުގެ ފުރުޞަތު ތަރުތީބުކޮށްދިނުމާ ބެހޭ ކަންކަން ނިންމުމުގެ؟ މި ސުވާލުތަކުގެ ޖަވާބު ދިނުމުގެ ކުރިން ފާހަގަކޮށްލަން.

ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގައި ކުށެއް ކުރިކަމުގެ ތުހުމަތުކުރެވޭ މީހެއްގެ ޙައްޤުތައް ބަޔާންކޮށްދީފައިވާއިރު، އެ މާއްދާގެ (ހ) އިން ފެށިގެން (އ) އަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާ ޙައްޤުތަކުގެ ތެރެއިން، އެންމެ ފުރަތަމަ ބަޔާންކުރާ ޙައްޤު އެ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ އަންނަނިވި ގޮތަށެވެ.

> "އެ މީހެއްގެ މައްޗަށް ތުހުމަތުކުރެވިފައިވާ ކުށަކީ ކޮބައިކަން، އެ މީހަކަށް ދަނެވޭބަހަކުން ތަފްޞީލުކޮށް، ލަސްނުކޮށް އަންގައިދޭންވާނެއެވެ."

ހަމަ އެހެންމެ ތުހުމަތު ކުރެވޭ މީހާގެ ޙައްޤުތަކާ ބެހޭ ގޮތުން ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނުގެ[7] 84 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ އަންނަނިވި ގޮތަށެވެ.

> "ޖިނާއީ ކުށެއްގެ ތުހުމަތު، ކަމުގެ އިސްތިންބާތު ދިނުމުގެ ކުރިން ބަޔާންދިނުމުގެ ކުރިން، އެ ތުހުމަތު ކުރެވިފައިވާ މީހާ ޤާނޫނީ ވަކީލަކު ހޯދުމަށް 5 (ފަހެއް) ގަޑިއިރުގެ މުއްދަތު ދޭންވާނެއެވެ. އެ މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި ވަކީލަކު ހޯދުމަށް ނުކުޅެދިއްޖެނަމަ، އެ މީހާގެ ޤާނޫނީ ވަކީލަކު ނެތި ބަޔާން ނެގިދާނެއެވެ."

މި މާއްދާތަކުން ބަޔާންވަނީ، ތުހުމަތުގެ ގޮތުގައި ބުނާ ކުށަކީ ކޮބައިކަމާއި އެ މީހެއްގެ މައްޗަށް ތުހުމަތުކުރެވިފައިވާ ކުށާ ބެހޭ ތަފްޞީލު، އޭނާއަށް ދަނެވޭ ބަހަކުން ޤާނޫނުއަސާސީން ކަށަވަރުކޮށްދޭ އަސާސީ ޙައްޤުތަކުގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ ބަޔާނެއް ދިނުމުގެ ކުރިން އެ މީހަކަށް އަންގަން ޖެހޭކަމަށާއި ބަޔާން ނެގުމުގެ ކުރިން ޤާނޫނީ ވަކީލަކު ހޯދުމުގެ

---

[7] ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016

ތާރީޚުން ފެށިގެން 5 (ފަހެއް) ދުވަހުގެ ތެރޭގައިކަން ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ[8] 84 ވަނަ މާއްދާގައި އެވަނީ ބަޔާންކޮށްފައެވެ.

15. އިސްތިއުނާފުން ކޯޓަށް މައްސަލައެއް ހުށަހެޅުމުން ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުން އެންގީ އަދި ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު[9]ގައިވާ ގޮތުގެ މަތިން އެކަން އަންގަންޖެހެނީ ދ މައްސަލައިގައި ކޯޓަށް ބަލައިގަތުމުންނެވެ. އެހެންކަމުން އެއްޗީ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްދޭ ފަދައިން އެމީހެއްގެ މައްޗަށް "ދައުވާ އުފުލިފަ" އެވެ. މިކަން ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާ އާއި ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 84 ވަނަ މާއްދާއަށް ބެލުމުން ސާފުކޮށް އެނގެއެވެ. ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށް، އެކަށީގެންވާ މުއްދަތެއްގެ ތެރޭގައި އިތުރަށްލަސްނުކޮށް ޝަރީޢަތްކޮށް ނިންމުމުގެ ހައްޤާއި، އެމީހެއްގެ ދިފާޢުގައި ޝަރީޢަތްކޮށްދިނުމުގެ ހައްޤާއި، ޤާނޫނީ ވަކީލެއްގެ އެހީތެރިކަމާއެކު ކުރިން ތައްޔާރުވުމުގެ މަސައްކަތްތަކުގެ ހައްޤާއި ހެކިންނާ ސުވާލުކުރުމާއި ވީނަމަސް މި މާއްދާގައި ބަޔާންކުރާ ހައްޤުތަކުގެ ފުރުސަތު ފެށޭނީ މުއްދަތު އެހިސާބުންނެވެ. ކޯޓަށް މައްސަލަ ބަލައިގަތުމުންނެވެ.

16. މި މައްސަލައިގައި ތާރީޚު އަހަރުދުވަހުގެ މައްސަލަ ކުރިއަށްދިޔަ ކޯޓަށް ބަލައިގަތުމަށްފަހު ނުވެއެވެ. އިސްތިއުނާފުން މި ޝަރީޢަތުގައި ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގައި ބުނާ ހައްޤުތަކަށް މި މައްސަލައަށް ތަތުބީޤުކުރެވިދާނެ އެއްވެސް ޤާނޫނީ ހަމައެއް އަދާކުރުވަނިކަން ނުފެނެއެވެ. އަދި ޕްރޮސިކިއުޝަނުން ފަރަގުކުރި ފަދައިން ދައުވާ މީގެ ކޯޓަށް ހުށަހެޅުމުގެ ދައުވާ އުފުލިދާނެ ޤާނޫނީ މުއްދަތުގެ ތާގައި ވެސް ނެތެވެ. އެހެންކަމުން މަސައްކަތްތެރިގެ ނުކުތުންނަށް ޤާނޫނީގޮތުން ދުކުރުންޖެހޭ ނަތީޖާއެވެ. އިސްތިއުނާފުން މި މައްސަލައިގައި އަސާސީ ހައްޤުތައް ފިޔަވަހިކުރުމުގައި ތާރީޚު އަހަރުދުވަހުގެ ރޫހާ ޒާތީ ހަމައެކަނި

---

[8] ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016

[9] ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016

ކަންކަން ކޮށްފައިވާކަމަށް ނުވަތަ [illegible] [illegible] [illegible] ކޯޓުން [illegible] ނިންމާފައިވާ ކަމަށް [illegible] ޤާނޫނީ ހަމަތައް ނެތެވެ.

އިސްތިއުނާފުގެ ދެވަނަ ނުކުތާއާމެދު [illegible] [illegible]

17. އިސްތިއުނާފުގެ ދެވަނަ ނުކުތާއަކީ އިސްތިއުނާފުކުރެވިފައިވާ ނިންމުމަކީ ޤާނޫނުތަކުގެ ހަމަތައް [illegible] ޤާނޫނުގެ[10] 15 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) އާއި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 143 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) އާ ޚިލާފަށް ނިންމާފައިވާ ނިންމުމެއް ކަމަށް ބުނެ [illegible] ނުކުތާއެވެ.

18. މި ނުކުތާގައި ދައުލަތުން ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ [illegible] ހަމަތައް [illegible] ޤާނޫނުގެ[11] 15 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] "[illegible] [illegible]" [illegible] ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 173 ވަނަ މާއްދާއަށް ބެލުމުން އެނގޭ ކަމެކެވެ. ޤާނޫނު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 171 ވަނަ މާއްދާ، 172 ވަނަ މާއްދާ އަދި 173 ވަނަ މާއްދާ [illegible]

---

[10] ޤާނޫނު ނަންބަރު 4/2011

[11] ޤާނޫނު ނަންބަރު 4/2011

އެއްކޮށް ކަމަށެވެ. އެގޮތުން މި މާއްދާތައް އެކުގައި ކިޔުމުން، ދަޢުވާލިބޭ މީހާގެ "މިހާރު އުޅޭ އެޑްރެސް" [illegible] ބަޔާންކޮށްފައި ނެތް ނަމަވެސް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެނގޭ ކަމަށެވެ.

19. މި ނުކުތާއަށް ރިޢާޔަތްކުރާއިރު، ޖިނާއީ ކުށެއްގެ ދަޢުވާ ކޯޓަށް ހުށަހަޅާ ފޯމުގައި ފުރިހަމަކުރަންޖެހޭ ދަޢުވާލިބޭ މީހާގެ "މިހާރު އުޅޭ އެޑްރެސް" [illegible] އެ ފޯމު ފުރުމުގައި އުޞޫލީ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޤާނޫނީ ސަބަބެއް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. މިފަދައިން [illegible] [illegible] އަންނަނިވި ސަރަޙައްދީ [illegible] [illegible].

19.1. ކޯޓުތަކުގެ ސަރަޙައްދީ އިޚްތިޞާޞް ބަޔާންކޮށްފައިވާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނުގެ[12] 69 ވަނަ މާއްދާއަށް ބެލުމުން، ދަޢުވާލިބޭ މީހާގެ މިހާރު ދިރިއުޅޭ އެޑްރެހަކަށް ބިނާކޮށް އެ މައްސަލައެއްގެ ސަރަޙައްދީ އިޚްތިޞާޞް ކަނޑައެޅިގެންދާކަން އެނގެއެވެ. އަދި އެ އެޑްރެހަށް ބިނާކޮށް ސަރަޙައްދީ އިޚްތިޞާޞް ބަދަލުވުމުގެ ފުރުޞަތު އޮވެއެވެ.

19.2. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނުގެ[13] 171 ވަނަ މާއްދާގައި [illegible] [illegible] ދަޢުވާލިބޭ މީހާއަށް އެ އަމުރު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އުޅޭ އެޑްރެހަށް އަމުރު [illegible] ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނުގެ[14] 171 ވަނަ މާއްދާ، 172 ވަނަ މާއްދާ އަދި 173 ވަނަ މާއްދާ އެކުގައި ކިޔުމުން ދޭހަވާން އެބައޮތެވެ.

---

[12] ޤާނޫނު ނަންބަރު 22/2010

[13] ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016

[14] ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016

19.3. ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތް އުޅޭ އެޑްރެސް ނޭނގުމުގެ ސަބަބުން ހާޒިރުނުކުރެވިއްޖެނަމަ، އޭނާ [illegible] ހަމަޖެއްސުމަށްފަހު ނުވަތަ އުޅޭ އެޑްރެސް [illegible]، [illegible] މައްސަލަ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އިޢުލާނު [illegible] [illegible] ޝަރީޢަތްކުރުމާބެހޭ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދު 2021 ގެ 83 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންވެގެންވެއެވެ.[15]

19.4. މިކަންކަން މިގޮތުގައި ހުރިއިރު، ދަޢުވާފޯމުގައި ބަޔާންކުރަންޖެހޭ ދަޢުވާލިބޭ [illegible] "މީހާ އުޅޭ އެޑްރެސް" އަދި [illegible] ފޯމުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޖާގައެއް [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] ދަޢުވާފޯމުން [illegible] ނެތެވެ.

19.5. ބަހުސްގެ ބޭނުމަށްޓަކައި، އިސްތިސްނާ ހާލަތުގައި އެފަދައިން [illegible] [illegible] ކަމަށް [illegible]، މި މައްސަލައިގައި ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުގެ [illegible] ދިރިއުޅޭ އެޑްރެހެއް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އާއި އޭނާ އަދި ވަކި އެޑްރެހެއް [illegible] [illegible] ނެތް، [illegible] [illegible] "homeless" [illegible] [illegible] އެއްވެސް މަސައްކަތެއް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އެހެންކަމުން މިހާލަތުގައި ދަޢުވާފޯމުގައި [illegible] "މީހާ އުޅޭ އެޑްރެސް" ގެ ބައިގައި ހަމައެކަނި [illegible] ނަން [illegible] އެކަން [illegible] އެކަށީގެންވާ މަސައްކަތެއް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތް ދިރިއުޅޭނީ މާލެ މަގުމަތީގައި ކަމަށް [illegible] [illegible]، އެ [illegible] ދަޢުވާފޯމުގައި [illegible] ނުވެއެވެ. [illegible] އެ މާލެ ދިރިއުޅޭ ވަކި ސަރަޙައްދެއްގައިކަމަށްވެސް ބަޔާންކޮށްފައި ނުވެއެވެ.

---

[15] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2021-SC-REG-01 ގަވާއިދު

19.6. އެހެންކަމުން މި މައްސަލައިގައި ޕްރޮސިކިއުޝަނުން އެދޭ ޝަކުވާ ދެވިދާނެ އަދި އެ ޝަކުވާ ދޭންޖެހޭ ޤާނޫނީ ހަމައެއް އަދި ބުއްދީގެ ހަމައެއް ވިޔަސް އިޖްތިހާދަކަށް އަދުލުއިންސާފާ ނުފެނެއެވެ. އަދި ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނިންމުން ޤާނޫނީ ހަމަތަކާ ޚިލާފު ހަމަތަކާ ޕްރޮސިކިއުޝަނުން ބުނެފައިވާ ނުވެއެވެ.

ނިންމަން ފާސްކުރީ

20. އިސްވެ ބަޔާންކުރެވުނު ކަންކަން އެހެން ހުރުމުން، ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ޝަރީޢަތުގެ ނިންމުން ޤާއިމުކޮށް، އެކޯޓުގެ އިސްތިއުނާފު ނިންމާފައިވާ ނަންބަރު 145/RNM/2023/36 ނިންމުން ޤާއިމުކުރުމަށްފަހު ޤާނޫނީ ސަބަބެއް ނެތް ކަމަށް ކަނޑައަޅައި މި މައްސަލަ ނިންމަން ފާސްކުރީމެވެ.

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ސަލީމް ޢަބްދުﷲގެ ރައުޔު:

21. ފަނޑިޔާރު ހުސައިން ޝަހީމުގެ ރައުޔާ އަޅުގަނޑު އެއްބަސްވަމެވެ.

ފަނޑިޔާރު ޢަބްދުއްރަޙީމް ހުސައިނުގެ ރައުޔު:

22. ފަނޑިޔާރު ހުސައިން ޝަހީމުގެ ރައުޔާ އަޅުގަނޑު އެއްބަސްވަމެވެ.

- **ޙުކުމް:**

[illegible]، އިސްވެ ފާހަގަކުރެވުނު ނުކުތާތަކުގައި ބަޔާންކުރެވުނު ކަންކަން އެގޮތުގެ މަތިން ހުރުމުން، ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145/RNM/2023/36 ނިންމުން (ރަޖިސްޓްރާރުގެ ނިންމުން [illegible] ގޮތެއް ނިންމުން) [illegible] [illegible] ސަބަބެއް ނެތް ކަމަށް މި މައްސަލަ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލީހުގެ އިއްތިފާޤުން ކަނޑައަޅައި ޙުކުމްކުރީމެވެ.

[illegible] [illegible] ޙުކުމް ކުރީ:

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ސަލީމް އަބްދުﷲ   ފަނޑިޔާރު ހުސައިން މަޒީދު   ފަނޑިޔާރު އަބްދުއްރަޝީދު ހުސައިން

(ރިޔާސަތު)